

I

(Rezolucje, zalecenia i opinie)

REZOLUCJE

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

553. (HYBRYDOWA) SESJA PLENARNA W DNIACH 15 I 16 LIPCA 2020 R.

Rezolucja „Wkład Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w program prac Komisji Europejskiej na 2021 r. w oparciu o prace grupy ad hoc »Wkład EKES-u w program prac Komisji Europejskiej na 2021 r.«”

(2020/C 364/01)

Sprawozdawcy: **Petr ZAHRADNÍK**

Stefano PALMIERI

Jan DIRX

Na sesji plenarnej w dniach 15 i 16 lipca 2020 r. (posiedzenie z 16 czerwca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 140 do 15 (17 osób wstrzymało się od głosu) przyjął następującą rezolucję:

1. Wprowadzanie

1.1. EKES, zgodnie z tym co zauważył w swojej rezolucji „Propozycje EKES-u dotyczące odbudowy i naprawy gospodarczej po kryzysie związanym z COVID-19”⁽¹⁾, z zadowoleniem przyjmuje i w pełni popiera propozycje Komisji Europejskiej dotyczące planu Next Generation EU i ogólnego budżetu UE na lata 2021–2027. Komitet ma nadzieję i oczekuje, że kierunki wytyczone przez Komisję w tych planach, zostaną w pełni i konkretnie rozszerzone w programie prac Komisji na rok 2021 ze względu na konieczność naprawy gospodarczej i odbudowy po kryzysie związanym z COVID-19.

1.2. Zdaniem EKES-u program prac powinien koncentrować się na restrukturyzacji i poprawie naszej gospodarki i społeczeństwa, w oparciu o następujące zasady: ochrona praw człowieka i praw socjalnych; wartości demokratyczne i praworządność; uwolnienie pełnego potencjału jednolitego rynku; realizacja celów zrównoważonego rozwoju; stworzenie gospodarki o obiegu zamkniętym i osiągnięcie neutralności klimatycznej w UE najpóźniej do 2050 r. oraz zapewnienie dobrego sprawowania rządów i demokratycznej odpowiedzialności.

1.3. EKES podkreśla, że sześć naczelnych celów wyznaczonych przez Komisję („Europejski Zielony Ład”, „Europa na miarę ery cyfrowej”, „Gospodarka, która służy ludziom”, „Silniejsza pozycja Europy na świecie”, „Promowanie naszego europejskiego stylu życia” i „Nowy impuls dla demokracji europejskiej”) stanowią potężne ramy umożliwiające opracowanie programu prac na rok 2021. Być może należałoby wyraźniej skoncentrować się na inwestycjach i potrzebie ich

⁽¹⁾ Rezolucja w sprawie kryzysu związanego z COVID-19 (Dz.U. C 311 z 18.9.2020, s. 1).

przyspieszenia, również dzięki obecnie przyjmowanym środkom. Niektóre szczegóły dotyczące przyszłego programu prac znajdują się w komunikacie Komisji w sprawie europejskiego planu naprawy gospodarczej⁽²⁾, a nowe propozycje znajdą odzwierciedlenie w zaplanowanym na wrzesień orędziu przewodniczącej Komisji Ursuli von der Leyen o stanie Unii oraz w liście intencyjnym do Parlamentu Europejskiego i Rady. EKES docenia również dostosowany program prac na rok 2020, który stanowi reakcję na kryzys COVID-19 i może zapowiadać rozwój sytuacji w najbliższej przyszłości.

1.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że Komisja Europejska dostosowała swój program prac na rok 2020 jako część europejskiego planu naprawy gospodarczej w odpowiedzi na pandemię koronawirusa. Zmieniła ona kierunek swoich prac i nadała priorytet działaniom koniecznym do ożywienia gospodarczego i zwiększenia odporności Europy, jednocześnie nadal angażując się w realizację swoich projektów przewodnich: Europejskiego Zielonego Ładu i strategii cyfrowej, jako że mają one kluczowe znaczenie dla ożywienia europejskiej gospodarki i zbudowania bardziej odpornej, zrównoważonej, sprawiedliwej i dostatniej Europy. Przyjmuje do wiadomości, że dziewięć inicjatyw zostało przełożonych na rok 2021.

1.5. Zwłaszcza teraz, gdy doświadczamy znaczenia współpracy między krajami w czasach kryzysu, EKES ma nadzieję, że nadchodząca konferencja w sprawie przyszłości Europy będzie okazją do wzmocnienia i pogłębienia struktury instytucjonalnej UE oraz do rzeczywistej odnowy unijnego projektu, tak by był on w stanie sprostać wyzwaniom nadchodzących dziesięcioleci. Komisja może zatem liczyć na pełne poparcie Komitetu.

1.6. EKES jest przekonany, że proces naprawy i odbudowy gospodarki oraz społeczeństwa będzie możliwy jedynie przy aktywnym udziale organizacji społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych.

1.7. W kolejnych rozdziałach i punktach Komitet przedstawia konkretne propozycje dotyczące programu prac na 2021 r. zgodnie z sześcioma naczelnymi celami Komisji.

2. Europejski Zielony Ład

2.1. Zielony Ład

2.1.1. Europejski Zielony Ład może być również postrzegany jako skuteczne narzędzie ponownego ożywienia gospodarki w sposób zrównoważony poprzez masowe inwestycje wspierające niezbędne zmiany strukturalne, przed którymi stoi Europa. Z tego punktu widzenia można by go uznać za okazję do wspierania długoterminowej odbudowy gospodarczej. Wymaga to nowego konsensusu w Europie, aby skoncentrować w tym celu wystarczające publiczne i prywatne źródła finansowania oraz przyjąć nowy sposób zarządzania by skutecznie wdrożyć go w praktyce.

2.1.2. EKES zdecydowanie opowiada się za przejściem na gospodarkę o obiegu zamkniętym. EKES jest gorącym zwolennikiem ambitnej polityki w tej dziedzinie dzięki swojemu zaangażowaniu na rzecz europejskiej platformy zainteresowanych stron gospodarki o obiegu zamkniętym. Jego zgłaszane od dawna postulaty wobec Komisji w odniesieniu do efektywnego korzystania z zasobów obejmują wezwanie do dokonania przeglądu prawodawstwa w zakresie ekoprojektu i odpowiednich przepisów dotyczących polityki w zakresie produktów, do stopniowego włączania obowiązkowych wymogów dotyczących efektywnego korzystania z zasobów w odniesieniu do projektowania produktów, a także do nowych procedur zamówień publicznych w celu zachęcenia do stosowania produktów o obiegu zamkniętym i nowych modeli biznesowych, przy jednoczesnym uwzględnieniu warunków gospodarczych po pandemii COVID-19 oraz realnej możliwości wprowadzenia zmian.

2.1.3. EKES przyjmuje do wiadomości, że przegląd dyrektywy w sprawie sprawozdawczości niefinansowej w celu poprawy jakości i zakresu ujawniania informacji niefinansowych, w tym aspektów środowiskowych, takich jak różnorodność biologiczna, został przesunięty na rok 2021. EKES uważa, że należy zreformować politykę podatkową w ujęciu ogólnym zgodnie z ambicjami dotyczącymi klimatu, a systemy podatkowe i ceny powinny odzwierciedlać koszty środowiskowe, w tym utratę różnorodności biologicznej. Powinno to zachęcać do zmian w krajowych systemach podatkowych w celu przeniesienia obciążenia podatkowego z pracy na zanieczyszczenie środowiska, zaniżone ceny zasobów i inne środowiskowe efekty zewnętrzne. Należy stosować zasady „użytkownik płaci” i „zanieczyszczający płaci”, aby zapobiegać degradacji środowiska i ją zwalczać.

2.1.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że różnorodność biologiczna zostanie włączona do głównego nurtu wszystkich obszarów polityki zgodnie z komunikatem „Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030”⁽³⁾. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że Komisja wprowadzi nowe europejskie ramy zarządzania różnorodnością biologiczną. Pomoże to określić zadania i obowiązki oraz wyznaczyć plan działania, który będzie stanowił wytyczne w zakresie realizacji. Będzie to także korzystne zarówno dla WPR, jak i dla europejskiego systemu żywnościowego, a zatem może im nadać bardziej zrównoważony charakter. W ramach tego procesu wdrażania Komisja wprowadzi mechanizm

⁽²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?qid=1590732521013&uri=COM:2020:456:FIN>

⁽³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX:52020DC0380>

monitorowania i przeglądu zawierający jasny zestaw uzgodnionych wskaźników, który umożliwi regularną ocenę postępów i w razie konieczności określi działania naprawcze. Mechanizm ten musi zostać uwzględniony w przeglądzie wdrażania polityki ochrony środowiska i wnieść wkład w europejski semestr.

2.1.5. EKES z zadowoleniem przyjmuje Europejskie prawo o klimacie, które ustanawia prawnie wiążący ogólnounijny wspólny cel osiągnięcia do 2050 r. zerowego poziomu netto emisji gazów cieplarnianych i ustanawia ramy dla realizacji tego celu. W związku z tym EKES uważa, że wniosek dotyczący Europejskiego prawa o klimacie jest jednym z instrumentów przyczyniających się do tej pożądanej i niezbędnej odbudowy gospodarki europejskiej⁽⁴⁾. Do września 2020 r. Komisja chce dokonać przeglądu unijnego celu klimatycznego na 2030 r. pod kątem celu neutralności klimatycznej oraz zbadać możliwości ustalenia nowego celu na 2030 r. w zakresie redukcji emisji na poziomie 50–55 % w porównaniu z 1990 r., a także przedstawić odpowiednie wnioski ustawodawcze do połowy 2021 r. EKES nalega, by Komisja poprzez odpowiednie akty prawne opowiedziała się za minimalnym poziomem redukcji 55 % do 2030 r., aby ze swej strony odpowiedzieć na potężną globalną presję ograniczenia emisji⁽⁵⁾.

2.1.6. Udział wszystkich obywateli, poprzez organizacje, stowarzyszenia i sieci społeczeństwa obywatelskiego, sprawi, że proces reformowania gospodarki i społeczeństwa stanie się naprawdę możliwy. Państwa członkowskie i UE muszą zatem dopilnować, by nikt nie został pominięty w tym złożonym procesie, w szczególności osoby znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji.

2.1.7. Działania w dziedzinie klimatu i zrównoważonego rozwoju należy wysunąć na pierwszy plan przy kształtowaniu polityki żywienia gospodarczego i odbudowy gospodarki, która nie może uwięzić UE w wysokoemisyjnej przyszłości.

2.1.8. Aby zapewnić rzeczywistą i głęboką ekologiczną transformację w wieloletnich ramach finansowych trzeba będzie zwiększyć i przeznaczyć wystarczające środki na potrzeby inwestycyjne. Ważne jest również, by w dalszym ciągu priorytetowo traktować inne kwestie środowiskowe, takie jak ochrona gleby, łąd i mórz, których nie wolno zaniedbać w następstwie i pomimo kryzysu związanego z COVID-19.

2.1.9. Konieczna jest dalsza poprawa bezpieczeństwa energetycznego na wszystkich poziomach oraz zwiększenie odporności społeczeństwa, na przykład poprzez programy renowacji budynków. Współpraca transgraniczna i wzajemne połączenia w całej UE są nadal ważne, podobnie jak potrzeba promowania większej dywersyfikacji źródeł dostaw, na przykład poprzez szerszy wybór dostępnych rozwiązań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych i magazynowania energii.

2.1.10. Szansą na przyspieszenie postępów na drodze do osiągnięcia unijnego celu neutralności klimatycznej polega na zwiększeniu wykorzystania odnawialnej i niskoemisyjnej energii elektrycznej poprzez elektryfikację sektorów, które obecnie nadal są uzależnione od źródeł energii opartych na paliwach kopalnych. Krajowe plany w zakresie energii i klimatu stanowią ważny krok w kierunku zapewnienia unii energetycznej i Europejskiego Zielonego Ładu.

2.1.11. W kontekście celu określonego w Europejskim prawie o klimacie, zgodnie z którym UE stanie się neutralna klimatycznie do 2050 r., należy zwrócić szczególną uwagę na sektor transportu. Emisje CO₂ z tego sektora wciąż rosną, ale do 2050 r. konieczne będzie zmniejszenie emisji z transportu o 90 %, aby osiągnąć cele w zakresie neutralności klimatycznej.

2.1.12. EKES zaapelował także o zaktualizowaną strategię leśną na okres po 2020 r., jako część Europejskiego Zielonego Ładu. Nowa strategia mogłaby realistycznie sięgać do 2050 r. Znaczenie lasów, leśnictwa i przemysłu związanego z leśnictwem dla osiągnięcia tych celów powinno zostać uznane we wszystkich sektorach i prowadzić do zoptymalizowanej współpracy międzysektorowej.

2.1.13. EKES uważa, że działania w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu mogłyby w znacznym stopniu przyczynić się do bardziej sprawiedliwej transformacji oraz odbudowy po kryzysie COVID-19. Należy pomóc w reagowaniu na oddziaływanie zmian klimatu i postrzegane ryzyko społecznościom i regionom, które odczuwają niekorzystne oddziaływanie zmian klimatu w większym niż przeciętny stopniu. Dotyczy to w szczególności społeczności i regionów, których obecne i historyczne emisje gazów cieplarnianych kształtują się poniżej średniej.

⁽⁴⁾ NAT/784 – Europejskie prawo o klimacie (zob. s. 143 niniejszego Dziennika Urzędowego).

⁽⁵⁾ NAT/784 – Europejskie prawo o klimacie (zob. przypis 4).

2.1.14. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że w dostosowanym programie prac Komisji na 2020 r. temat Europejskiego Zielonego Ładu został w wystarczającym stopniu i dość równomiernie ujęty w jego głównych częściach. W szczególności zwraca się uwagę na priorytetowe traktowanie finansowania zrównoważonej transformacji, zwłaszcza w odniesieniu do planu inwestycyjnego dla Europejskiego Zielonego Ładu i Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji. Również inne obszary zainteresowania wymienione w dostosowanym programie prac, na przykład zrównoważona i inteligentna mobilność, zrównoważona produkcja i konsumpcja, zrównoważony charakter systemów żywnościowych lub dekarbonizacja energii, są istotne dla realizacji tego celu. EKES uważa, że również w odniesieniu do programu prac Komisji na 2021 r. jej priorytety będą skoncentrowane na tych inicjatywach.

2.2. Priorytety inwestycyjne

2.2.1. Środki publiczne zainwestowane w plany naprawy gospodarczej powinny nie tylko pomóc w odbudowie europejskiej gospodarki i społeczeństwa, ale także pomóc w drastycznym ograniczeniu skutków kolejnych wstrząsów poprzez inwestycje w gospodarkę odporną, sprzyjającą włączeniu społecznemu i przyjazną dla klimatu (tzw. „gospodarka dobrobytu”).

2.2.2. Unijna klasyfikacja zrównoważonych finansów powinna stanowić wskazówkę dla publicznych i prywatnych inwestycji na wszystkich etapach ożywienia gospodarczego, aby przyspieszyć przejście od sektorów zanieczyszczających do sektorów ekologicznych.

2.2.3. Konieczne jest zapewnienie, aby w nowych WRF przeznaczono znaczne środki na realizację celów zrównoważonego rozwoju i przeciwdziałanie zmianie klimatu, przy jednoczesnym stopniowym wycofywaniu finansowania przynoszącego efekt przeciwny do zamierzonego (np. inwestycje w paliwa kopalne).

2.2.4. Przez większą część dekady po kryzysie z 2009 r. w gospodarce europejskiej występowała luka inwestycyjna. Aby osiągnąć odpowiednie wyniki konieczne jest ożywienie inwestycji. Z tego względu EKES docenia wnioski w sprawie planu naprawy gospodarczej, który jest w większości reprezentowany przez program Next Generation EU i jego filary, a także dostosowane WRF na lata 2021–2027. Program Next Generation EU można uznać za nadzwyczajny, ale także konieczny i pilny krok w kierunku poprawy otoczenia inwestycyjnego w UE. Zagadnienie to zostało szerzej omówione np. w opinii EKES-u ECO/523⁽⁶⁾.

2.2.5. EKES zauważa, że inwestycje nie stanowią celu polityki Komisji w jej kadencji do 2024 r., a także, że w ramach poszczególnych inicjatyw nie są one odpowiednio uwzględnione w dostosowanym programie prac na rok 2020. W związku z tym EKES zaleca włączenie inicjatyw inwestycyjnych do swojego programu prac na rok 2021, w tym wysiłków na rzecz mobilizacji prywatnych inwestycji na rzecz przyszłego zrównoważonego rozwoju gospodarczego UE.

3. Europa na miarę ery cyfrowej

3.1. Kryzys związany z COVID-19 pokazuje, że rewolucja cyfrowa jest ważnym elementem zwiększania odporności naszych społeczeństw na sytuacje kryzysowe. Kapitalne znaczenie ma inwestowanie w cyfryzację podstawowych usług i zwiększenie zdolności rządów, prawodawców i instytucji publicznych do świadczenia usług w czasie kryzysu. Jednocześnie musimy zdać sobie sprawę, że technologie cyfrowe nie są celem końcowym, lecz narzędziem. Musimy wziąć na siebie odpowiedzialność publiczną za ramy technologii cyfrowych i ukierunkować je na wysokie standardy zrównoważonego rozwoju, w tym na silne gwarancje demokratyczne i technologiczne, wraz z towarzyszącymi im środkami wsparcia w zakresie kosztów i wiedzy, dzięki którym nikt nie pozostanie w tyle. Oznacza to – zgodnie z unijnym aktem w sprawie dostępności – konieczność zadbania o to, by rewolucja cyfrowa zapewniała dostępność dla ponad 100 mln osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących w UE.

3.2. W kontekście naprawy gospodarczej cyfryzacja stanowi zarówno szansę, jak i możliwe ryzyko. To dzięki dziedzinie innowacji UE może stać się liderem, na przykład w dziedzinie technologii łańcucha bloków, gdzie jesteśmy w czołówce. Łańcuch bloków jako technologia (nie bitcoin) niesie za sobą wartości demokratyczne, oferuje przejrzystość i lepsze struktury zarządzania. Należy jednak zarządzać zagrożeniami związanymi z cyfryzacją, takimi jak dalsze bezrobocie, marginalizacja cyfrowa i wykluczenie społeczne. Należy znaleźć sposób na wykorzystanie możliwości i jednocześnie wyważenie ryzyka, w okolicznościach, w których UE dąży do utrzymania konkurencyjności w skali światowej.

3.3. Ważne jest zachowanie europejskiego modelu praw, norm i polityki ochrony konsumentów. To właśnie czyni UE jedyną w swoim rodzaju. Na przykład w dziedzinie cyfryzacji unijny kodeks etyczny w zakresie sztucznej inteligencji (AI) odróżnia stanowisko UE określane jako zasada ludzkiej kontroli od stanowiska innych regionów. Podejście to, oparte na podstawowych prawach i wolnościach, należy do modelu UE i powinno zostać zachowane pomimo coraz ostrzejszego klimatu konkurencyjnego.

⁽⁶⁾ Zob. s. 124 niniejszego Dziennika Urzędowego.

3.4. EKES podkreśla znaczenie cyfryzacji we wszystkich sektorach społeczeństwa, zwłaszcza poprzez telepracę i usługi cyfrowe, w tym handel elektroniczny i e-zdrowie.

3.5. Pandemia pokazała, że cyfryzacja w edukacji nie jest w jednakowym stopniu osiągalna w społeczeństwie, co może prowadzić do dalszych problemów w zakresie wyników szkolnych i możliwości edukacyjnych. Dlatego też konieczne jest wprowadzenie środków wspierających grupy znajdujące się w niekorzystnej sytuacji, a tym samym pomagających zapobiegać segregacji.

3.6. Istnieje potrzeba ciągłej aktualizacji ram prawnych dotyczących sztucznej inteligencji i cyfryzacji, aby nadążać za postępem technicznym, a w szczególności za kwestią bezpieczeństwa łączności cyfrowej, zarówno w odniesieniu do sieci, jak i treści.

3.7. EKES odnotowuje, że Komisja przekłada na 2021 r. wniosek ustawodawczy dotyczący wpływu sztucznej inteligencji, w tym na kwestie bezpieczeństwa, odpowiedzialności, praw podstawowych i danych. Apeluje do Komisji o: (i) wspieranie multidyscyplinarnego charakteru badań naukowych poprzez angażowanie innych dyscyplin, takich jak prawo, etyka, filozofia, psychologia, nauki o pracy, nauki humanistyczne, ekonomia itp.; (ii) zaangażowanie odpowiednich zainteresowanych stron (związków zawodowych, organizacji zawodowych, biznesowych i konsumenckich, organizacji pozarządowych) w debatę na temat sztucznej inteligencji oraz jako równorzędnych partnerów w projektach badawczych i innych projektach finansowanych przez UE, takich jak partnerstwo publiczno-prywatne w zakresie sztucznej inteligencji, dialogi sektorowe oraz program służący wprowadzeniu sztucznej inteligencji w sektorze publicznym i sztandarowe centrum; oraz (iii) dalsze edukowanie i informowanie ogółu społeczeństwa w zakresie możliwości i wyzwań związanych ze sztuczną inteligencją. EKES zaleca również, by Komisja bardziej szczegółowo rozważyła wpływ sztucznej inteligencji na pełne spektrum podstawowych praw i wolności, w tym m.in. prawo do sprawiedliwego procesu sądowego, do uczciwych i otwartych wyborów oraz do zgromadzeń i demonstracji, a także na prawo do niedyskryminacji. Komitet nadal jest przeciwny wprowadzeniu jakichkolwiek form osobowości prawnej w odniesieniu do sztucznej inteligencji. Osłabiłoby to zapobiegawczy efekt naprawczy odpowiedzialności prawnej i stworzyłoby poważne ryzyko wystąpienia pokusy nadużycia zarówno w zakresie rozwoju, jak i wykorzystania sztucznej inteligencji⁽⁷⁾.

3.8. W związku z rosnącym wykorzystaniem smartfonów i wprowadzaniem sieci 5G ogromne znaczenie ma kwestia interoperacyjności między aplikacjami i sieciami w Unii Europejskiej, zwłaszcza w sytuacjach nadzwyczajnych.

3.9. Biorąc pod uwagę dalszy rozwój cyfryzacji i jej rosnący wpływ na życie prywatne, społeczne i zawodowe oraz na wszystkie sektory, niezbędna jest troska o nauczanie umiejętności cyfrowych i podejmowanie działań mających na celu zwalczanie przepaści cyfrowej wśród obywateli.

3.10. Przygotowanie Europy do ery cyfrowej jest, całkiem słusznie, jednym z kluczowych priorytetów, widocznym również w dostosowanym programie prac na rok 2020. EKES docenia zdecydowane wysiłki Komisji Europejskiej na rzecz dalszych działań w takich dziedzinach jak sztuczna inteligencja, usługi cyfrowe, cyberbezpieczeństwo, urzędnicy cyfrowi i rozwiązywania dla konsumentów, a także finanse cyfrowe. EKES ze szczególnym zadowoleniem przyjmuje silny element cyfrowy zawarty we wniosku dotyczącym nowej strategii przemysłowej dla Europy. Cyfryzacja jest również widoczna w pakiecie dotyczącym usług lotniczych. EKES wyraża również duże uznanie dla faktu, że cyfryzacja znajduje odzwierciedlenie w proponowanych obszarach priorytetowych europejskiej przestrzeni badawczej.

4. Gospodarka służąca ludziom

4.1. Musimy odbudować zarządzanie gospodarcze w oparciu o prężny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu europejski system gospodarczy. Dążymy nie tylko do czysto schematycznego ożywienia gospodarczego, lecz do jakościowej zmiany w zarządzaniu polityką gospodarczą.

4.2. Całkowity wpływ kryzysu nie został jeszcze poznany, a odbudowa i ożywienie gospodarcze będą wymagały znacznego wysiłku. Istnieje zatem pilna potrzeba szybkiego wdrożenia wniosków z maja 2020 r. dotyczących instrumentu naprawczego i wzmocnionych wieloletnich ram finansowych. Musimy również być gotowi na dalsze działania i poprawki do już przyjętych wniosków, jeżeli jest to uzasadnione zmieniającą się sytuacją.

4.3. Wzywa się Komisję do dalszego wykorzystywania semestru jako siły napędowej naprawy gospodarczej w oparciu o priorytety w zakresie inwestycji i reform określone w ramach europejskiego semestru. Komitet z zadowoleniem przyjmuje fakt, że w ostatnim czasie położono nacisk na lepsze uwzględnienie kwestii społecznych i Europejskiego Zielonego Ładu, a także na wdrażanie w ramach semestru Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności. W trakcie całego semestru Komisja powinna wspierać państwa członkowskie należące do strefy euro w podejmowaniu wszelkich środków niezbędnych do zapewnienia większej konwergencji i integracji w dziedzinie gospodarki. Środki te obejmują ogólnie pozytywny kurs polityki budżetowej dla strefy euro jako całości, tak by umożliwić wyjście z obecnego kryzysu.

⁽⁷⁾ INT/894 – Biała księga w sprawie sztucznej inteligencji (zob. s. 87 niniejszego Dziennika Urzędowego).

4.4. Wszystkie priorytety i działania nakreślone w innych obszarach polityki będą wymagać sformułowania nowych ram zarządzania gospodarczego, które sprostają wyzwaniom obecnej sytuacji makroekonomicznej i umożliwią Unii i jej państwom członkowskim realizację strategicznych polityk w zakresie przemysłu, konkurencyjności, kwestii społecznych, ochrony środowiska i handlu. Na początku 2020 roku Komisja rozpoczęła szeroko zakrojone konsultacje społeczne na ten temat, ale zostały one wstrzymane ze względu na kryzys związany z koronawirusem i zastosowanie ogólnej klauzuli korekcyjnej paktu stabilności i wzrostu. Nie można uznać, że w 2021 r. możemy powrócić do automatycznego stosowania paktu. W związku z tym Komisja powinna podjąć działania następcze w związku z nowymi inicjatywami na rzecz zreformowania paktu stabilności i wzrostu w celu jednoczesnego zapewnienia stabilności i wzrostu.

4.5. W tym kontekście EKES wzywa do bardziej symetrycznego dostosowania makroekonomicznego, wspólnego zarówno dla państw członkowskich odnotowujących deficyty, jak i tych, które mają nadwyżki. Wszystkie państwa członkowskie muszą być w stanie inwestować więcej w usługi publiczne, ponieważ kryzys pokazał, że te ostatnie odgrywają kluczową rolę w ratowaniu życia ludzi i radzeniu sobie z pandemią. Ponadto z tym przywódcy europejscy powinni rozważyć zastosowanie tzw. złotej reguły budżetowej do zasad fiskalnych UE, wyłączając niektóre inwestycje publiczne z obliczeń deficytu i uwzględniając zrównoważony charakter obecnych poziomów zadłużenia.

4.6. Wreszcie, od dawna postulowano wprowadzenie stałego mechanizmu stabilizacji budżetowej w strefie euro, ponieważ w znacznym stopniu wspierałby on antycykliczną politykę Unii w przypadku przyszłych wstrząsów. Mechanizm taki przyczyniłby się do długoterminowej stabilności i zrównoważoności krajowych finansów publicznych i stanowiłby kolejny niezbędny krok w kierunku pogłębienia europejskiej unii gospodarczej i walutowej.

4.7. Odbudowa po pandemii COVID-19 będzie w zasadniczym stopniu zależeć od zdolności europejskich rynków finansowych do zapewnienia wystarczającej płynności. Aby podnieść odporność europejskiej gospodarki należy również zapewnić właściwe funkcjonowanie rynków finansowych i zwiększyć zdolność do podziału ryzyka finansowego. Należy zatem niezwłocznie kontynuować dalszą harmonizację europejskich rynków finansowych oraz ich integrację, w tym ukończyć budowę unii bankowej i wzmocnić unię rynków kapitałowych. Podczas przeglądu norm ostrożnościowych dotyczących banków w celu wdrożenia pozostałych umów w ramach regulacji kapitałowych Bazylea II konieczne jest uwzględnienie specyfiki unijnego sektora bankowego. Ponadto zasadnicze znaczenie ma zdolność rynków finansowych do wspierania transformacji ekologicznej i cyfrowej. EKES uważa, że konieczne są dalsze wysiłki w celu włączenia zrównoważonego rozwoju sektora finansowego do głównego nurtu polityki; dlatego Komitet z zadowoleniem przyjmuje cel Komisji dotyczący odnowienia strategii zrównoważonego finansowania.

4.8. EKES jest głęboko przekonany, że w kontekście cyfryzacji gospodarki wszelkie zmiany zasad przyznawania praw do opodatkowania zysków między krajami muszą być koordynowane w skali globalnej. W związku z tym z zadowoleniem przyjmuje ścisłą współpracę między Komisją, państwami członkowskimi i OECD/G20 mającą na celu znalezienie międzynarodowego rozwiązania tej kwestii. Jeżeli nie uda się wypracować międzynarodowego rozwiązania, UE musi rozważyć poczynienie dalszych kroków samodzielnie. Walka z oszustwami podatkowymi i uchylaniem się od opodatkowania oraz praniem pieniędzy muszą pozostać najważniejszym priorytetem programu prac.

4.9. Polityka spójności odegra kluczową rolę w zapewnieniu zrównoważonego ożywienia gospodarczego, wspieraniu konwergencji i upewnieniu się, że nikt nie pozostaje w tyle. Elastyczność finansowa ma naprawdę pierwszorzędne znaczenie dla programów spójności i umożliwi państwom członkowskim przesunięcie środków w zależności od tego, co jest potrzebne do tego, by przetrwać kryzys. EKES uważa, że należy ustalić realistyczny horyzont czasowy, aby można było jak najszybciej przydzielić fundusze państwom członkowskim. Polityka spójności UE w latach 2021–2027 powinna nadal koncentrować się na konkurencyjności gospodarczej dzięki badaniom i innowacjom, transformacji cyfrowej, a także programowi Europejskiego Zielonego Ładu i zrównoważonemu rozwojowi.

4.10. Kryzys zdrowotny i gospodarczy wywołany pandemią COVID-19 zwiększył istniejące nierówności majątkowe i dochodowe oraz uwidocznili potrzebę nowego modelu społecznego, który w większym stopniu przyczyni się do osiągnięcia spójności gospodarczej i społecznej, wydajności i sprawiedliwszego podziału bogactwa. Istnieje obecnie pilna potrzeba podjęcia przez Komisję działań następczych w związku z wcześniejszymi propozycjami EKES-u mogącymi przyczynić się do odwrócenia tendencji do wzrostu nierówności. Trend ten powoduje przepaść między różnymi państwami członkowskimi i grupami społecznymi oraz przyczynia się do nasilania się skrajnych ruchów i partii. W tym celu UE musi podjąć zdecydowane działania uzupełniające wysiłki państw członkowskich na rzecz pobudzenia inwestycji w infrastrukturę społeczną (edukację i uczenie się przez całe życie; opiekę zdrowotną, długoterminową i społeczną; przystępne cenowo mieszkania), jak również wysiłki mające na celu: zwiększenie majątku publicznego z myślą o usunięciu luk w systemie rynkowym, stopniowe przesunięcie dochodów podatkowych uzyskiwanych z opodatkowania pracy w kierunku opodatkowania majątku; opracowanie przejrzystego mechanizmu monitorowania i konsolidacji danych dotyczących wszystkich dochodów i majątku; ustanowienie na szczeblu europejskim rejestru spółek będących udziałowcami itp.

4.11. W kontekście kryzysu COVID-19 Komisja powinna również podjąć działania następcze w stosunku do wcześniejszych inicjatyw, by wzmocnić i promować rolę Europy jako globalnego podmiotu gospodarczego. Powinna dokładniej przeanalizować i zaproponować konkretniejsze sposoby wzmocnienia międzynarodowej pozycji euro, zdywersyfikowania łańcuchów dostaw i promowania europejskich przepisów i standardów w niektórych sektorach strategicznych, aby budować bardziej odporną reakcję europejską na sankcje eksterytorialne stosowane przez państwa trzecie i stopniowo zapewnić jednolitą reprezentację europejską na międzynarodowych forach finansowych.

4.12. Należy oddzielić dobrobyt gospodarczy od degradacji środowiskowej i wyczerpania społecznego. Takie modele jak gospodarka o obiegu zamkniętym, gospodarka spółdzielcza i gospodarka współpracy oferują – przy odpowiedniej regulacji – nowe możliwości w zakresie zatrudnienia, własności i innowacji oraz zmieniają stosunki między producentami, dystrybutorami i konsumentami, dzięki czemu wszystkie podmioty staną się bardziej odporne na kryzysy. Oprócz odpowiedniego wdrożenia nowego planu działania UE dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym oraz kontynuowania zainicjowanej przez EKES i KE europejskiej platformy zainteresowanych stron gospodarki o obiegu zamkniętym, najważniejsze priorytety obejmują: promowanie kompleksowej strategii na rzecz zrównoważonej konsumpcji, opracowanie nowych wskaźników, które zastąpią niewłaściwe wykorzystanie PKB, oraz dostosowanie unijnego paktu stabilności i wzrostu, tak by uwzględnić zrównoważoność i dobrobyt.

4.13. Istnieje potrzeba odbudowy społeczeństwa poprzez wzmocnienie usług świadczonych w interesie ogólnym, o których jest mowa w art. 14 TFUE dotyczącym usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym, w załączonym do TFUE Protokole (nr 26) w sprawie usług świadczonych w interesie ogólnym, a zwłaszcza w Europejskim filarze praw socjalnych, a także w oparciu o usługi zdrowotne i socjalne, łączność elektroniczną, transport publiczny, energię, wodę i zbieranie odpadów oraz na podstawie wspomagającego planu inwestycyjnego.

4.14. Nowoczesne koncepcje rozwoju gospodarczego opierają się nie tylko na kryteriach dobrobytu, rentowności i wydajności, ale również na przestrzeganiu wymogów społecznych i środowiskowych oraz wyeliminowaniu wszystkich rodzajów negatywnych efektów zewnętrznych i niedoskonałości rynku. Zgodnie z wnioskami płynącymi z ostatniego kryzysu COVID, gospodarka musi być także odporna i wystarczająco silna, aby stawić czoła przyszłym wstrząsom. W tym celu zdecydowanie zaleca się wyeliminowanie zakłóceń równowagi strukturalnej.

4.15. Nowoczesna gospodarka wymaga również sprawnego funkcjonowania rynku we wszystkich jego segmentach, również w tych utworzonych stosunkowo niedawno (gospodarka wirtualna, gospodarka dzielenia się, gospodarka o obiegu zamkniętym, gospodarka cyfrowa). Z tego powodu należy zapewnić lepsze funkcjonowanie pośrednictwa finansowego. W kontekście UE oznacza to w szczególności pogłębienie unii rynków kapitałowych i zakończenie tworzenia unii bankowej. Aby ułatwić przejście na bardziej zrównoważoną gospodarkę należy również dostosować do tego celu system podatkowy.

4.16. Jednolity rynek

4.16.1. Jednolity rynek jest fundamentem budowania konstrukcji europejskiej. Jego sprawne funkcjonowanie pobudza konkurencję, poprawia efektywność, podnosi jakość i pomaga obniżyć ceny. Jednolity rynek europejski jest z pewnością jednym z największych osiągnięć UE. W związku z tym zbadanie tego, w jaki sposób funkcjonowanie rynku wewnętrznego może pobudzać lub utrudniać ożywienie gospodarcze po kryzysie zdrowotnym ma kapitalne znaczenie.

4.16.2. Spójność i jedność jednolitego rynku zostały poddane poważnej próbie podczas niedawnej pandemii COVID-19. Okazało się, że niektóre obszary jednolitego rynku zostały nią poważnie dotknięte i sparaliżowane, zwłaszcza jeśli chodzi o swobodny przepływ osób. Pandemia miała również negatywny wpływ na ciągłość transgranicznych łańcuchów dostaw. Wolumen handlu transgranicznego w UE odnotował dwucyfrowy spadek w ujęciu rok do roku. Ale zasadniczy człon tego handlu pozostał i przetrwał. Obecnie głównym wyzwaniem stojącym przed handlem jest odzyskanie wszystkich naturalnych przepływów transgranicznych w obrębie UE oraz usunięcie istniejących barier dla jednolitego rynku. Bariery te zaczęły się nawet całkiem niedawno zwiększać po tym, jak w następstwie poprzedniego kryzysu wdrożono pewne krajowe strategie i koncepcje.

4.16.3. Promowanie innowacji społecznych jako modelu naprawy gospodarczej niesie ze sobą możliwości – poprzez współtworzenie, współprojektowanie i współprodukcję. W złożonym krajobrazie społecznym obejmującym ogromne wyzwania społeczne jedynym sposobem na znalezienie rozwiązań jest zmobilizowanie wszystkich zasobów w społeczeństwie w sposób międzysektorowy i wielodyscyplinarny. Zorganizowane społeczeństwo obywatelskie jest katalizatorem innowacji społecznych – ruch ten przyczynił się do projektowania systemów opieki społecznej prowadzących do tworzenia nowych polityk, struktur, produktów, usług i metod pracy. Udział społeczeństwa obywatelskiego jest dziś potrzebny bardziej niż kiedykolwiek – prawdziwe innowacje społeczne mają miejsce tylko przy zaangażowaniu zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego.

4.16.4. Strategia jednolitego rynku jest centralnym elementem projektu europejskiego i umożliwia swobodniejsze przemieszczanie się obywateli, usług, towarów i kapitału oraz oferuje możliwości europejskim przedsiębiorstwom, konsumentom i pracownikom. Należy przedsięwziąć środki w celu pełnego uwolnienia tego potencjału i usunięcia barier. Ponadto w następstwie kryzysu i w świetle innych aspektów zmieniającego się otoczenia takich jak cyfryzacja, jednolity rynek musi w pełni dostosować się do nowych pomysłów i modeli biznesowych. W związku z tym należy przywrócić jednolity rynek, ożywić go i odbudować jako instrument naprawy gospodarczej. W ramach działań krótkoterminowych następuje natychmiastowe otwarcie granic, ale należy w nich także uwzględnić dwa inne elementy: rozwiązywanie napięć i pobudzanie gospodarki i wydajności.

4.16.5. Nierówne warunki działania są obecnie poważnym problemem. Pakiety stymulacyjne państw członkowskich są bardzo zróżnicowane i prowadzą (pomimo dobrych intencji, by złagodzić częściowo wstrząs popytowy) do nierównych warunków konkurencji między państwami członkowskimi. Pomoc państwa należy ponadto rozpatrywać i analizować z sektorowego punktu widzenia, uwzględniając to, w jaki sposób w krótko- i długoterminowej perspektywie działania te będą zakłócać konkurencję i równe warunki działania.

4.16.6. Należy zapewnić wydajność w gospodarce realnej (co przekłada się na miejsca pracy, siłę nabywczą oraz zapewnienie podstawowych produktów i usług). Wydajność ta może przybierać różne formy i może być zapewniana przez różne modele biznesowe, jednak konieczne jest podjęcie działań w tej dziedzinie, aby uniknąć dalszego pogłębiania nierówności. Osiągnięcie wspomnianego ożywienia wymaga zapewnienia pakietów wsparcia i sprzyjających warunków dla MŚP i przemysłu. Jak wiemy, MŚP są podstawą europejskiej gospodarki i potrzebują szczególnego wsparcia, ale bez powodowania dodatkowych obciążeń czy też biurokracji. Naprawa będzie w przypadku MŚP możliwa jedynie pod warunkiem udostępnienia unijnego i krajowego wsparcia finansowego. Kluczowe znaczenie będą miały: dotacje, pożyczki, zapewnienie płynności, zachęty podatkowe, korzystne warunki utrzymania i zatrudniania personelu, przegląd przepisów dotyczących upadłości i inne rodzaje wsparcia. Jeżeli chodzi o prawo upadłościowe, UE powinna podjąć działania prawodawcze, aby małe przedsiębiorstwa, które zbankrutowały z powodu kryzysu COVID-19, były w stanie szybko ponownie rozpocząć działalność. Działania te powinny być jednak ograniczone w czasie.

4.17. *Strategia przemysłowa*

4.17.1. Ogólnie rzecz biorąc wiele uwag zawartych w poprzednich punktach odnosi się także w pełni do strategii przemysłowej. Przemysł europejski stoi jednak w obliczu wyzwań, które dotyczą nie tylko poprawy jednolitego rynku, lecz również – w przeciwieństwie do sektora usług – podstawowych zmian strukturalnych, które są istotne przede wszystkim dla przemysłu górniczego i wysokoemisyjnych sektorów przemysłu ciężkiego.

4.17.2. Istota nowej strategii przemysłowej dla Europy polega na współistnieniu nowoczesnego i silnego przemysłu europejskiego z wyzwaniami związanymi z wymogami klimatyczno-środowiskowymi. EKES jest przekonany, że współistnienie to jest możliwe i że jego osiągnięcie może zapewnić Europie komparatywną przewagę konkurencyjną na świecie. Z drugiej strony EKES jest w pełni świadom gigantycznych kosztów związanych z tą transformacją i wspiera ich odpowiednie łagodzenie i kompensowanie, z uwzględnieniem istniejących możliwości gospodarczych.

4.18. *Systemy opieki zdrowotnej*

4.18.1. Co najważniejsze, jednym z głównych wniosków płynących z kryzysu związanego z COVID-19 jest konieczność wzmocnienia systemów opieki zdrowotnej w prawie każdym kraju europejskim, przede wszystkim poprzez skupienie się na profilaktyce. Skutki koronawirusa powodują ogromne obciążenie systemów opieki zdrowotnej w całej Europie. Chociaż odpowiedzialność za opiekę zdrowotną spoczywa na szczeblu krajowym, wirus rozprzestrzenił się ponad granicami. Jego konsekwencje odczuwalne są w całej Europie, zarówno w obrębie naszych granic, jak i poza nimi, a także powoduje on skutki sanitarne, społeczne i gospodarcze, które wymagają wspólnych odpowiedzi na szczeblu europejskim.

4.18.2. Kryzys związany z COVID-19 ujawnił zależność UE od przywozu produktów leczniczych z państw trzecich. Potrzebne są inwestycje w ochronę zdrowia i opiekę, a także w usługi w zakresie opieki długoterminowej, profilaktykę zdrowotną oraz w strategię dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy – w ramach podejścia uwzględniającego cykl życiowy – które muszą być wspierane przez instytucje UE.

4.18.3. Kryzys związany z COVID-19 pokazuje, że wielonarodowe przedsiębiorstwa farmaceutyczne dysponują ogromną siłą. W celu zwiększenia niezależności przemysłu farmaceutycznego należy utworzyć duży europejski fundusz badawczy w celu opracowywania nowych leków i szczepionek. Instytucje UE powinny mieć niezbędne uprawnienia do koordynowania dostaw, dystrybucji i cen podstawowych urządzeń medycznych i ochronnych w ramach jednolitego rynku.

4.18.4. EKES wzywa do opracowania strategii w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności, która zapewni ochronę zdrowia ludzkiego i środowiska, minimalizując jednocześnie narażenie na niebezpieczne substancje chemiczne. Nowa strategia będzie musiała być w pełni spójna z Europejskim Zielonym Ładem.

4.18.5. Konieczne jest przywrócenie zaufania pasażerów do transportu, ze szczególnym uwzględnieniem transportu publicznego. Obejmuje to m.in. środki służące zwiększeniu bezpieczeństwa pasażerów (np. systemy klimatyzacji, wykrywanie osób chorych, środki w zakresie czyszczenia i dezynfekcji itp.). W tym kontekście należy ponownie rozważyć i nawet wzmocnić prawa pasażerów (np. zwrot kosztów odwołanych podróży).

5. Silniejsza pozycja Europy na świecie

5.1. UE musi wzmocnić i promować swoją globalną pozycję, odgrywając istotniejszą i bardziej strategiczną rolę w gospodarce światowej i w polityce. W ciągu ostatnich dziesięciu lat pozycja ta uległa osłabieniu. Gospodarka UE ma potencjał do lepszego wykorzystania przewagi komparatywnej na światowym rynku handlu i inwestycji, zwłaszcza w zakresie zaawansowanej produkcji i innowacyjnych usług, a także ambicje, by stać się światowym liderem. Wysiłkom tym powinna towarzyszyć lepsza i skuteczniejsza reprezentacja UE w najważniejszych organizacjach światowych oraz potrzeba zajmowania na ich forach jednolitego stanowiska. EKES wzywa Komisję Europejską do podjęcia odpowiednich działań, aby lepiej odzwierciedlić w programie prac na 2021 r. potrzebę wzmocnienia globalnej pozycji UE.

5.2. Unia powinna nadal wspierać wielostronne podejście w handlu. Włączenie standardów społecznych, norm pracy i norm zrównoważonego rozwoju⁽⁸⁾ do zasad WTO i innych agencji ONZ mogłoby wydatnie przyczynić się do budowy nowego, sprawiedliwego porządku gospodarczego i handlowego oraz sprawiedliwej i inteligentnej globalizacji. Jednocześnie UE powinna sprzeciwiać się dążeniu do wprowadzania nowych barier i ograniczeń w gospodarce światowej.

5.3. Jednym z konkretnych wniosków płynących z kryzysu COVID-19 dla UE jest potrzeba wzięcia w większym stopniu pod uwagę ochrony strategicznych aktywów i inwestycji oraz wzmocnienia screeningu w obszarach, w których istnieje ryzyko politycznie niewłaściwego wykorzystania transakcji inwestycyjnej w strategicznej branży

5.4. Po brexicie UE powinna skupić się nie tylko na wzmocnieniu wewnętrznej spójności i jedności, ale także w stosownych przypadkach nie może zapominać o kontynuowaniu procesu rozszerzenia, który ostatnio nieco się opóźnił pomimo pewnych postępów, zwłaszcza w odniesieniu do przystąpienia niektórych krajów kandydujących z Bałkanów Zachodnich. Rozszerzenie mogłoby znacznie przyczynić się do wyeliminowania niepewności politycznej i gospodarczej oraz zwiększenia stabilności w tej części Europy.

5.5. W ostatnim dziesięcioleciu sytuacja geopolityczna pogorszyła się, co również dotyczy obszarów położonych bliżej zewnętrznej granicy UE. Aby wspierać stabilność i poprawić wzajemne stosunki z UE, należy kontynuować inicjatywę partnerstwa strategicznego oraz integracyjną politykę sąsiedztwa. Trzeba elastycznie reagować na nowe okoliczności w oparciu o wzajemny szacunek i korzyści dla obu stron.

5.6. Zmieniająca się sytuacja geopolityczna i konsekwencje niedawnego kryzysu migracyjnego, a także pogorszenie stosunków zewnętrznych na świecie i wiele nowych, ryzykownych zjawisk, również przesunęły zakres unijnej pomocy rozwojowej. Kolejne wieloletnie ramy finansowe będą miały dużo więcej środków finansowych na ten cel i oczekuje się włączenia w ten proces Europejskiego Funduszu Rozwoju. EKES popiera te działania i podkreśla potrzebę zwrócenia szczególnej uwagi na Afrykę, aby pomóc temu kontynentowi w przezwyciężeniu trudnej sytuacji politycznej, gospodarczej, społecznej i środowiskowej.

5.7. Konieczne jest wznowienie strategicznej roli geopolitycznej UE w propagowaniu światowych procesów pokojowych, tak aby ożywić możliwości rozwoju gospodarczego w sąsiedztwie UE: na Bałkanach Zachodnich, w krajach eurośródziemnomorskich, w krajach Partnerstwa Wschodniego i na innych obszarach doświadczanych konfliktami.

⁽⁸⁾ Zob. np. <https://www.ilo.org/global/standards/lang-en/index.htm>.

6. Promowanie naszego europejskiego stylu życia

6.1. Środki socjalne

6.1.1. Oprócz kwestii gospodarczych i środowiskowych program prac UE na 2021 r. musi uwzględniać wymiar społeczny. Priorytetem będzie więc zaangażowanie na rzecz społecznej i zrównoważonej Europy. W tym kontekście ważną rolę odgrywają również organizacje społeczeństwa obywatelskiego. Promowanie innowacji społecznych jako modelu naprawy gospodarczej niesie ze sobą możliwości – poprzez współtworzenie, współprojektowanie i współprodukcję. W złożonym krajobrazie społecznym, obejmującym ogromne wyzwania społeczne, jedynym sposobem na znalezienie rozwiązań jest zmobilizowanie wszystkich zasobów w społeczeństwie w sposób międzysektorowy i wielodyscyplinarny. Zorganizowane społeczeństwo obywatelskie jest katalizatorem innowacji społecznych.

6.1.2. Konieczne jest szersze zrozumienie sprawiedliwej transformacji (wyjście poza węgiel) i pełne wdrożenie Europejskiego filaru praw socjalnych, a jednocześnie zreformowanie systemów redystrybucji, zadbanie o równowagę między życiem zawodowym a prywatnym oraz zapewnienie równouprawnienia płci.

6.1.3. Wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych na szczeblu europejskim i we wszystkich państwach członkowskich jest ważnym krokiem w kierunku proaktywnego podejmowania działań na rzecz pozytywnej konwergencji społecznej. W swoich wytycznych politycznych Komisja obiecała sprawiedliwą transformację w kierunku ekologicznej społecznej gospodarki rynkowej. W tym kontekście Komisja przedstawiła plan działania „Silna Europa socjalna na rzecz sprawiedliwej transformacji”, w ramach którego rozpoczęto dyskusję z państwami członkowskimi, regionami i partnerami UE na temat konkretnych zobowiązań w celu wdrożenia filaru z myślą o osiągnięciu postępów na szczeblu unijnym, krajowym, regionalnym i lokalnym do listopada 2020 r.⁽⁹⁾ Na podstawie otrzymanych odpowiedzi Komisja przedstawi na początku 2021 r. plan działania na rzecz wdrożenia filaru praw socjalnych. Dodatkowo propozycje na 2021 r. przedstawiono w załączniku do planu działania. Obejmują one gwarancję dla dzieci, plan działania na rzecz gospodarki społecznej, strategię w sprawie niepełnosprawności i długoterminową wizję dla obszarów wiejskich⁽¹⁰⁾.

6.1.4. W ramach planu działania Komisja rozpoczęła pierwszy, a następnie drugi etap konsultacji z partnerami społecznymi w sprawie sprawiedliwej płacy minimalnej⁽¹¹⁾. EKES oczekuje na ewentualną przyszłą inicjatywę prawną Komisji dotyczącą godziwej i sprawiedliwej płacy minimalnej. Celem powinno być zagwarantowanie, że płace minimalne we wszystkich państwach członkowskich UE będą zapewniały wszystkim pracownikom możliwość życia na godnym poziomie. EKES z zadowoleniem przyjmuje uznanie przez Komisję, że istnieje potrzeba podjęcia działań na szczeblu UE na rzecz promowania roli rokowań zbiorowych we wspieraniu adekwatności i zakresu płacy minimalnej oraz że w działaniach UE na rzecz płacy minimalnej należy uwzględnić środki wspierające rokowania zbiorowe, zwłaszcza na poziomie sektorowym⁽¹²⁾.

6.1.5. Wzmocnienie wymiaru społecznego UE wymaga – ze względu na jego złożoność – by obowiązujące mechanizmy zarządzania umożliwiały zbiorowe rozwiązywanie problemów przez różne podmioty w różnych sektorach. Kluczowe znaczenie ma dialog społeczny. Silny proces naprawy w wymiarze społecznym oznacza również lepszy dostęp do związków zawodowych i lepszą ochronę. Należy promować rokowania zbiorowe i demokrację w miejscu pracy. UE i państwa członkowskie muszą wspierać partnerów społecznych w próbach znacznego zwiększenia zasięgu rokowań zbiorowych. Istnieje potrzeba wzmocnienia reprezentatywności i autonomii oraz powiązań między europejskim i krajowym poziomem dialogu społecznego. Ponadto potrzebna jest dalsza poprawa zdolności partnerów społecznych i ich zaangażowania w kształtowanie polityki, a także zapewnienie stabilnych i zrównoważonych ram stosunków przemysłowych. EKES uważa, że Komisja Europejska powinna dokonać przeglądu unijnych ram jakości na rzecz przewidywania zmian i restrukturyzacji oraz zaproponować podstawę prawną dla konkretnych warunków ramowych dotyczących uczestnictwa pracowników, bez ingerowania w kompetencje krajowe⁽¹³⁾, w celu zwiększenia zaangażowania pracowników w rozwiązywanie problemów związanych z Zielonym Ładem i transformacją cyfrową.

6.1.6. EKES wzywa Komisję do zreformowania zarządzania gospodarczego w Unii Europejskiej. Zdaniem Komitetu wymaga to pewnych zmian w a) systemie zarządzania – potrzebne są specjalne mechanizmy zarządzania, aby można było szybciej zająć się pilnymi problemami i rozwiązać złożone kwestie. Mechanizmy te łączyłyby poziom UE z poziomem

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/qanda_20_20

⁽¹⁰⁾ Silna Europa socjalna na rzecz sprawiedliwej transformacji.

⁽¹¹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=pl&catId=1226&furtherNews=yes&newsId=9696>

⁽¹²⁾ Opinia SOC/632 w sprawie godziwych płac minimalnych w całej Europie (w toku).

⁽¹³⁾ CCM/124 Unijne ramy jakości na rzecz przewidywania zmian i restrukturyzacji

państw członkowskich, ale nie zastępowałyby działań podejmowanych na obydwu szczeblach; b) w sposobie uwzględniania celów zrównoważonego rozwoju w unijnych procesach monitorowania ekonomicznego i społecznego oraz budżetowania. W tym kontekście można by wyposażyć europejski semestr w nowe, lepsze, mierzalne i uzupełniające wskaźniki społeczne, gospodarcze i środowiskowe w celu monitorowania wszystkich aspektów Europejskiego filaru praw socjalnych i jego zasad oraz 17 celów zrównoważonego rozwoju⁽¹⁴⁾.

6.1.7. EKES z zadowoleniem przyjmuje zapowiadany wniosek mający poprawić w 2021 r. warunki pracy osób pracujących za pośrednictwem platform internetowych. Ubolewa jednak, że w komunikacie Komisji bezpośrednio nie uwzględniono znacznie większego wyzwania, jakim jest sprawiedliwa transformacja sprzyjająca włączeniu społecznemu⁽¹⁵⁾. Kładzie więc nacisk na potrzebę stworzenia ambitnego planu działania z myślą o tym, aby zachęcić państwa członkowskie do wypełnienia obietnic związanych z proklamacją Europejskiego filaru praw socjalnych⁽¹⁶⁾.

6.1.8. Przeformułowanie zadań ma kluczowe znaczenie dla fazy odbudowy gospodarczej w kontekście kryzysu związanego z COVID-19. Zarówno w prywatnym, jak i publicznym sektorze zdrowia i opieki dążenie do wzrostu wydajności było w konflikcie z jakością usług i zmniejszało znaczenie doświadczenia zawodowego, co miało dramatyczne konsekwencje podczas kryzysu zdrowotnego w większości krajów UE. Przesunięcie w kierunku działań opartych na usługach doprowadziłoby do bardziej pracochłonnej gospodarki, równoważącej niepewność zatrudnienia w tych sektorach, wspierającej wyższe poziomy zatrudnienia i przywracającej miejsca pracy w gospodarce realnej. Niezbędna jest zatem polityka promująca pracę wysokiej jakości w sektorach pracochłonnych zapewniających wysokiej jakości usługi.

6.1.9. EKES wyraża zaniepokojenie, że ubóstwo w ujęciu ogólnym i ubóstwo pracujących nadal stanowią poważny problem w wielu państwach członkowskich. Oprócz poprawy poziomu płac konieczne jest kompleksowe podejście na szczeblu UE i państw członkowskich, w tym działania mające na celu zapewnienie odpowiednich systemów minimalnego dochodu, wspólnych minimalnych standardów w zakresie ubezpieczeń od utraty pracy i skutecznych systemów aktywnej integracji, czemu towarzyszyć będą kluczowe i wspierające usługi społeczne. Potrzebne są również dobrze funkcjonujące rynki pracy, publiczne służby zatrudnienia oraz aktywna polityka rynku pracy⁽¹⁷⁾.

6.1.10. EKES popiera strategię Komisji na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025 i zaleca, by Komisja stosowała strategię uwzględniania aspektu płci we wszystkich organach zajmujących się programowaniem i zarządzaniem oraz przyjęła przekrojowe podejście do równości płci. Strategię należy wdrożyć równoległe z przeciwdziałaniem skutkom COVID-19, wykorzystując dostosowane do potrzeb i odpowiednio ukierunkowane rozwiązania polityczne. Komitet odnotowuje zamiar Komisji, by zaproponować inicjatywę ustawodawczą dotyczącą wiążących środków w zakresie przejrzystości płac. W odniesieniu do wynagrodzenia i innych różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn należy zapewnić większe uznanie społeczne i nadać większą wartość ekonomiczną zawodom i sektorom tradycyjnie zatrudniającym dużo kobiet i często niedofinansowanym i niedocenianym.

6.1.11. Ważne jest, aby w dalszym ciągu zwalczać i łagodzić społeczno-gospodarcze skutki pandemii, które są wyjątkowo poważne w kluczowych obszarach transportu, podróży i turystyki.

6.2. Migracja i era po pandemii COVID-19

6.2.1. Wraz z wybuchem pandemii COVID-19 oraz związaną z tym ogromną tragedią krajowych systemów opieki zdrowotnej i upadkiem gospodarki we wszystkich krajach wydaje się, że problem migracji zniknął ze scenariusza i stał się jedynie tłem, czemu towarzyszyła pewna obojętność opinii publicznej. Osoby ubiegające się o azyl nie mogą zostać pozbawione pomocy w wyniku obecnego kryzysu. Podstawowe prawa do ochrony stanowią trzon wartości europejskich i nie można ich ignorować, gdy okazują się niewygodne.

7. Nowy impuls dla demokracji europejskiej

7.1. Unia Europejska opiera się na wspólnych wartościach europejskich, które w żadnych okolicznościach nie podlegają dyskusji. Są to: poszanowanie godności ludzkiej i praw człowieka, wolność, demokracja, równość i praworządność. Nie można zapominać o tych wartościach, nawet gdy UE i jej państwa członkowskie stają w obliczu sytuacji nadzwyczajnej i jej

⁽¹⁴⁾ <https://www.eesc.europa.eu/pl/documents/resolution/european-economic-and-social-committees-contribution-2020-commissions-work-programme-and-beyond>

⁽¹⁵⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0102&from=PL>

⁽¹⁶⁾ INT/897 – Strategia przemysłowa (zob. s. 108 niniejszego Dziennika Urzędowego).

⁽¹⁷⁾ Opinia EKES-u SOC/632 w sprawie godziwych płac minimalnych w całej Europie (w toku) oraz opinia SOC/583: <https://www.eesc.europa.eu/pl/our-work/opinions-information-reports/opinions/common-minimum-standards-field-unemployment-insurance-eu-member-states-concrete-step-towards-effective-implementation> (Dz.U. C 97 z 24.3.2020, s. 32), a także opinia „W kierunku europejskiej dyrektywy ramowej w sprawie dochodu minimalnego” (Dz.U. C 190 z 5.6.2019, s. 1).

skutków w postaci bezprecedensowych wyzwań gospodarczo-społecznych. Wprawdzie reakcja na obecny kryzys musi być szybka i wymaga pewnych wyjątkowych oraz ograniczonych w czasie środków, jednak podejmowane działania nie mogą być sprzeczne z zasadami państwa prawa i podziału władzy ani zagrażać demokracji oraz prawom podstawowym obywateli europejskich. EKES nalega, by wszystkie środki polityczne w tym zakresie były w pełni zgodne z naszymi wspólnymi wartościami określonymi w art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej.

7.2. W ramach tego nowego procesu naprawy gospodarczej i odbudowy EKES ma nadzieję, że nadchodząca konferencja w sprawie przyszłości Europy będzie okazją do wzmocnienia i pogłębienia struktury instytucjonalnej UE oraz do rzeczystwej odnowy unijnego projektu, tak by był on w stanie sprostać wyzwaniom nadchodzących dziesięcioleci.

7.3. Kryzys związany z COVID-19 ujawnił ograniczenia instytucjonalne i niedociągnięcia obecnej struktury UE, a jednocześnie wskazał na pilną potrzebę zbudowania skutecznej i sprawnej Unii. Potrzebujemy nowej struktury Unii Europejskiej wykraczającej poza jednolity rynek, tak aby żyć ideę bardziej zintegrowanej Europy o faktycznej zdolności fiskalnej, której głównym celem jest poprawa warunków życia i pracy obywateli. Z tych powodów EKES jest zdania, że podczas konferencji należy wziąć pod uwagę istniejące już unijne instrumenty służące odbudowie i solidarności, którą już udało się zamianifestować, przy jednoczesnym zapewnieniu równowagi ekologicznej, rozwoju gospodarczego, postępu społecznego, bezpieczeństwa i demokracji. EKES podkreśla, że pomimo pandemii bezpośrednie zaangażowanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego, partnerów społecznych i wybranych demokratycznie przedstawicieli musi pozostać priorytetem konferencji. Oczekuje w związku z tym na rozpoczęcie konferencji, aby stworzyć wraz z obywatelami bardziej demokratyczną, skuteczniejszą i bardziej odporną Unię. Zdaniem EKES-u Komisja powinna przyjąć format konferencji otwarty na wszelkie możliwe rozwiązania, takie jak wnioski ustawodawcze, zainicjowanie zmiany traktatu lub inne propozycje.

7.4. Komitet sądzi, że dezinformacja stanowi bezpośrednie zagrożenie nie tylko dla zdolności osób do podejmowania świadomych decyzji politycznych, ale także dla projektu integracji europejskiej, a tym samym dla jedności, dobrobytu i globalnego wpływu Unii Europejskiej. Osłabienie zdolności UE w zakresie demokratycznego podejmowania decyzji leży w interesie szeregu mocarstw zagranicznych, a także grup ekstremistycznych, które sprzeciwiają się współpracy europejskiej i wzmocnieniu spójności. EKES wyraża zdecydowane poparcie dla obecnych wysiłków UE na rzecz przeciwdziałania dezinformacji – zarówno zewnętrznej, jak i wewnętrznej – oraz wzywa Komisję do zapewnienia pełnej zgodności z kodeksem postępowania w zakresie zwalczania dezinformacji i do podejmowania regulacyjnych działań następczych w odniesieniu do niego. Ponadto wzywa Komisję do dalszego rozwijania niedawno ustanowionego systemu szybkiego ostrzegania i jednostek wywiadowczych STRATCOM oraz do rozszerzenia działań Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ) wymierzonych przeciwko dezinformacji, a także do równoległego znacznego rozszerzenia działań UE skierowanych przeciw dezinformacji wewnętrznej⁽¹⁸⁾.

7.5. EKES zdecydowanie popiera wniosek Komisji Europejskiej dotyczący opracowania europejskiego planu działania na rzecz demokracji, który powinien mieć kompleksowy i ciągły charakter i umożliwić wprowadzenie zmian dzięki zapewnieniu wsparcia finansowego i koordynacji międzyinstytucjonalnej. W ramach europejskiego planu działania na rzecz demokracji i powiązanych z nim przyszłych inicjatyw należy zintensyfikować wysiłki na rzecz zapewnienia wolnych i pluralistycznych mediów i wysokiej jakości niezależnego dziennikarstwa, skutecznej regulacji mediów społecznościowych, zwłaszcza w celu zwalczania dezinformacji, w tym regulacji dotyczących internetowej reklamy politycznej i odpowiedzialności za treść. Należy także dążyć do zmodernizowania procesu wyborczego i włączenia do niego grup pozbawionych praw, przede wszystkim osób z niepełnosprawnościami, jak również do zapewnienia we wszystkich państwach członkowskich powszechnego systemu edukacji obywatelskiej na temat Unii Europejskiej i jej procesów demokratycznych. EKES przypomina tu o swojej propozycji dotyczącej wdrożenia ambitnej strategii UE w zakresie komunikacji, edukacji i podnoszenia świadomości społeczeństwa na temat praw podstawowych, praworządności i demokracji⁽¹⁹⁾.

7.6. Potrzebne są wysiłki na rzecz zapewnienia wolnych i pluralistycznych mediów i wysokiej jakości niezależnego dziennikarstwa, a także skuteczna regulacja mediów społecznościowych, zwłaszcza w celu zwalczania dezinformacji, w tym regulacje dotyczące internetowej reklamy politycznej i odpowiedzialności za treść.

7.7. *Lepsze regulacje i prognozowanie*

7.7.1. EKES podtrzymuje wezwanie do opracowania zmienionego Programu na rzecz lepszego stanowienia prawa, który obejmowałby kontrolę zgodności z zasadami zrównoważonego rozwoju, tak aby zapewnić, że wszystkie przepisy i polityki UE przyczyniają się do realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

⁽¹⁸⁾ SOC/630 „Wpływ kampanii na udział w podejmowaniu decyzji politycznych” (Dz.U. C 311 z 18.9.2020, s. 26).

⁽¹⁹⁾ Dz.U. C 282 z 20.8.2019, s. 39 oraz komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej i Rady „Dalsze umacnianie praworządności w Unii. Aktualna sytuacja i możliwe kolejne działania”, 3 kwietnia 2019 r.

7.7.2. EKES zobowiązuje się wnieść wkład w zapewnienie powodzenia platformy ds. dostosowania się do wymogów przyszłości, która zastąpi platformę REFIT, i z zadowoleniem przyjmuje zwiększenie roli Komitetu w nowej platformie pod względem udziału, reprezentacji i wkładu. Nowa platforma zaangażuje państwa członkowskie i przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego w prace nad uproszczeniem i zmniejszeniem zbędnych obciążeń regulacyjnych oraz w przygotowanie Europy na nowe wyzwania przyszłości, takie jak cyfryzacja. Kryzys wywołany COVID-19 pokazał, jak ważne jest opracowanie strategii politycznych i wzmocnienie zdolności w taki sposób, aby były one w stanie zaradzić niepewności związanej z przyszłością.

7.7.3. EKES przypomina, że poprawa uregulowań nie może zastąpić decyzji politycznych i w żadnym razie nie może prowadzić do deregulacji ani skutkować ograniczeniem poziomu ochrony socjalnej, ochrony środowiska oraz ochrony konsumentów i praw podstawowych. Wzywa Komisję do dokonania przeglądu wytycznych i kryteriów dotyczących zestawu narzędzi lepszego stanowienia prawa, by uwzględnić w procesie oceny cele zrównoważonego rozwoju określone w Agendzie 2030. W zestawie narzędzi lepszego stanowienia prawa należy wyraźnie uwzględnić kontrolę zgodności z zasadami zrównoważonego rozwoju. EKES ponawia swoje wezwanie do dalszego rozwoju europejskiego ekosystemu oceny skutków, by poprawić jego jakość i promować włączenie zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w proces projektowania i wdrażania przepisów prawnych⁽²⁰⁾.

7.7.4. EKES sugeruje, by w celu wzmocnienia demokracji uczestniczącej Komisja połączyła konsultacje społeczne (ze względu na ich ograniczenia) z organizowanymi ad hoc okrągłymi stołami z udziałem zainteresowanych stron takich jak partnerzy społeczni i przedstawiciele zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego.

7.7.5. Należy wzmocnić zaangażowanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego w ocenę skutków i strategiczne prognozowanie w celu zapewnienia, by ich ekspertyza i znajomość miejscowych realiów były uwzględniane przy opracowywaniu przyszłego prawodawstwa i polityki w nowym kontekście po COVID-19.

7.7.6. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego same znajdują się wśród ofiar nierówności i słabości obecnego systemu. Ich obecne i przyszłe możliwości reagowania na potrzeby są zagrożone ze względu na często ograniczone i zmienne zasoby. Należy temu zaradzić poprzez zapewnienie mechanizmów finansowania tych organizacji. Program prac Komisji na 2021 r. – w czasach pokryzysowych – stanowi ogromną szansę na dokonanie przeglądu zaangażowania UE na rzecz organizacji społeczeństwa obywatelskiego w postaci bardziej zrównoważonego i strukturalnego wsparcia finansowego w stosunku do finansowania opartego na projektach.

Bruksela, dnia 16 lipca 2020 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽²⁰⁾ INT/886 „Lepsze stanowienie prawa: podsumowanie dotychczasowych osiągnięć i utrzymanie dalszego zaangażowania” (Dz.U. C 14 z 15.1.2020, s. 72).